

Australijos

LIETUVIS

DVISAVAITINIS LIETUVIŲ LAIKRAŠTIS

LITHUANIAN FORTNIGHTLY

Registered at the GPO, Adelaide, for transmission by post as a periodical.

IV metai

Adelaide, 1951 m. vasario 12 d.

Nr.4(64)

VASARIO SESIOLIKTOJI

Šią Vasario Šešioliktąją švenčiame kitaip negu anąsias, laisvės laikais. Ją kitaip švenčiame jau vienuoliktąją kartą. Švenčiame be Lietuvos nepriklausomybės ir tautos laisvės. Šią Vasario Šešioliktąją švenčiame ne savo žemelėje, ne savo pastogėse, vieniši, išblaškyti, išskirstyti, nesuprantami ir niekinami, prarymotomis rankomis ir pražiūrėtomis akimis, sugeltomis širdimis ir su nuolatinio klausimu lūpose — kada gi, Viešpatie, kada baigsis mūsų kančios ir kada vėl grįšime į savo laisvą Lietuvėlę, į savus apleistuosius namelius. Dar sunkiau ją švenčia mūsų broliai ir sesės, kurie pasiliko savo gimtoji šalėlyje. Jie ją švenčia savo tautiečių ir savo pačių kraujo ir ašarų klanuose; vietoj linksmos dainos klausosi širdį veriančių skausmų, dejonų; juos slegia sunki priešo apgaulė, priespauda, tokia, kokios pasaulis nėra matęs. Jie švenčia žiūrėdami į kryžiuojamąją tautą, tuštinamą tėvynę ir lietuviškų galvų mažinimą. O tačiau ir šiose sąlygose mes švenčiame Vasario Šešioliktąją. Kodėl? Ugi todėl, kad ji yra mūsų tautinė velykinė, kad mes tą dieną perkratome savo tautinę sąžinę ir patikriname, ar mes dar einame Lietuvos keliu, ar jau išsukome į svetimuosius klystkelius; ar mes dar kvėpuojame savu lietuviškuoju oru ir gyvename lietuviškuoju gyvenimu, ar jau pasijutome be lietuviškosios galios ir siekimų. Ar mes visa atiduodame Lietuvai ir sau pasiliegame tik tai, kas nuo jos atlieka, ar atvirkščiai — jai duodame tik tai, kas atlieka nuo mūsų. Šiose sąlygose Vasario Šešioliktoji — tai pasitikrinimo, apgailėjimo, pasiryžimo, pasitaisymo ir susistiprinimo šventė. Ji mums ir dabar kaip buvusi nepalaužiamoms jėgoms kovai už tėvynės laisvę įgyti, sunkioms kliūtims nugalėti, didiems vargams nepalūžus pakelti, bandomoms vilnimis gaivinti, visumet jaunai ir tyrai lietuviškai sąžinei išlaikyti ir didvyriškam kovingumui palaikyti ir stiprinti, nešsemiamas šaltinis. Vasario Šešioliktoji mums ir dabar tautinio apsilvalymo, sustiprinimo ir įsirikavimo į geriausių Lietuvos vaikų plieno kieto rikes, kovojančias už savo tėvynės laisvę ir savo tautiečių garbę ir gerovę. Tad švęskime ją taip, kad iš to daugiausia laimėtų Lietuva. Švęskime ir Dievo pagalbos paprašę ir savo visas jėgas ir išteklius be jokių rezervų ir be jokių gudragalvia-

vimų tėvynei pavedę.

Kova sunki ir žūtbutinė. Kova ne tik Lietuvos su raudonoju priešu, bet visos žmonijos. Jos visos likimas kartu bus sprendžiamas. Žmonija pasaulio raudonąjį priešą jau pažino ir pradeda imtis reikiamų priemonių su juo kovoti. Dangus niaukiasi. Juo di debesys telkiasi ir ties mūsų galvomis, bet po tais debesimis šviesi saulutė ir gerojo rytojaus viltys slepiasi. Visas pasaulis tai didžiajai ir žūtbutinei kovai rikiuoja visas savo jėgas ir joms visoms vieną vadą paskiria. Mes turėsime kovoti bendrajame fronte su visa žmonija, bet kovosim kaip Lietuva, todėl pirmiausia patys turime savo jėgas suburti ir išrikiuoti su viena vyriausiąja vadovybe priešą. Ta vyriausioji vadovybė — Vyriausiasis Lietuvos Išlaisvinimo Komitetas. Jis stojo į Lietuvos laisvinimo darbą visos politiniai organizuotos visuomenės pavedamas ir laiminamas. Jį tokiu pripažino visa tremtiniškoji ir emigrantinė visuomenė, su juo kaip tokiu, kad ir be oficialaus pripažinimo, skaitosi kitų valstybių vyriausybės, bet kas svarbiausia — jį tokiu ir tai vieninteliu užsieniuose, pripažino ir patvirtino Letuvoje susikūrus vyriausias krašto rezistenciją apjungias organas. Tad telktis apie Vyriausiąją Lietuvos Išlaisvinimo Komitetą, pasiduot jo vadovybei ir autoritetui — kiekvieno lietuvi pareiga. Kova su VLIKu, jo darbų trukdymas — Lietuvos reikalams kenkimas. Visos lietuviškosios jėgos užsieniuose darniai išrikiuotos kovai už Lietuvos laisvę, Vyriausiojo Lietuvos Išlaisvinimo Komiteto vadovybėje. Apsijungę ir apsisivieniję politinėje srityje, taip pat turime atlikti ir kitose srityse. Turima galvoje Pasaulio Lietuvių Bendruomenę. Ji turės suvaidinti tokį pagelbinį vaidmenį Lietuvos laisvinimo darbe, kokio jokia jėga neatliks. Ir pavojų atsidūrusiai užsieniuose lietuvių tautai tik PLB galės teikti reikiamos pagalbos ir apsaugos. Darbas eina į pabaigą. Reikia tikėti, kad po Vasario Šešioliktosios tautinio atsinaujinimo ir susistiprinimo visos kliūtys ir abejonės FLB reikalu, kur jų yra atsiradusių, atkris ir netrukus galėsime džiaugtis Pasaulio Lietuvių Seimo susilaukę.

Kova brangus dalykas. Vieni žmonės, kad ir geriausia išrikiuoti nelaimės be pinigų. Mes šioj srity esame liūdnoj padėty, liūdnesnėj negu kiti mūsų li-

kimo draugai ir kaimynai. Pinigais apsirūpinimo ba re kovai už laisvę mums dar daug pasiliko padaryti. Mūsų broliai ir seserys pasilikę Lietuvoje savo tėvynės laisvei aukoja savo turtą, savo šeimos narius, savo sveikatą ir kraują bei gyvastis. Jiems nėra nieko brangesnio už Lietuvą ir jos laisvę. Ar galima tolygų aukingumą konstatuoti ir lietuvių, gyvenančių laisvės kraštuose? Ne vieta ir ne laikas čia kelti tuos klausimus. Puvesio grybelis pradeda apstėti daugelio mūsų sąžines. Ar daug yra tokių, kurie Lietuvos reikalams paaukotų bent savaitės uždarbį metams? Ar visi aukoja bent dienos uždarbį? Kokį nuosimtį aukoja Lietuvos reikalams tie, kurie pasinėša į turtėjimą? Tautos Fondas baudauja. Pajamos netikros. Be tikrų pajamų negalimas planingas ir Lietuvos laisvinimo darbas. Dėl pinigų trūkumo negalima padaryti ir to, kas galima būtų padaryti. Daugelis mūsų pačių ir norime matyti išlaisvintą Lietuvą ir kliudome tą darbą savo nusikalstamu "šykštumu" Lietuvos reikalams. Mes esame ne to ar kito krašto naujakuriai, bet su keleivio lazda rankose keliauninkai į savo tėvynę Lietuvą. Jei kur, kad ir ilgesniam laikui apsistojome, tai tik pasiganyti ir pasilsėti. Niekam nevalia nutrupėt nuo tos lietuviškos visumos, kuri turi grįžti į savo tėvų žemę. Mūsų šventa pareiga — parnešt savo tėvynei gausių jai reikalingiausių lauktuvių. Tarp jų turi užimti labai svarbią vietą gyvoji lietuviškoji jėga. Lietuvon turime grįžti ne tik tie ir tokie, kurie kokiais esame iš jos išvykę, bet žymiai vertingesni ir skaitlingesni. Istorijoje žinomi patriotai ragino savo tėvynei iš nelaimių vaduoti žmonas ir vaikus įkeisti, mes bent savo palinkimus į tai, be ko galima gyventi, atmeskim vardan tos Lietuvos. Mes bent Lietuvai pirmą vietą užleiskim ne tik širdyse ir liežuvuose, bet ir savo išlaidų sąmatose ir piniginiuose. Šios didžiosios Vasario Šešioliktosios šventės proga patys sau pasisakykime, kiek ligi šiol esame paaukoję Tėvynės laisvei ginti ir pasiklausykime, ką į tai atsakys mūsų lietuviškoji sąžinė.

Mūsų aukos bus ne tik mūsų pareigos tėvynės atžvilgiu atlikimas ir sąžinės reikalavimo patenkimas, bet bus moralinis pasas įžengti į laisvąją tėvų žemelę, bus įgaliojimas ir teisė mindžioti tą žemelę, kuri dar garuos mūsų brolių krauju, kurie jį praliejo už savo tėvynės laisvę. Kokia teise ir kokia draša galėsi, lietuvi, ryžtis grįžti į tėvynę, jei jos laisvės reikalams aukojai tik tuos trupinius, kurie nubyrėjo nuo tavo stalo?

Šių metų Vasario Šešioliktosios šūkis — **VISA LIETUVAI** — ir pinigai ir gyvybė, jei ji jos pareikalau.

Tad į darbą į darbą, kaip Dievas įsakė ir
Uždegtę meile sau krūtines
Į kovą stokim milžiniais. (Maironis)

VYRIAUSIASIS LIETUVOS IŠLAISVINIMO KOMITETAS

Tremtis, 1951 m. sausio 27 d.

Beatricė

VASARIO ŠEŠIOLIKTAJAI

Argi gyvenimą? Ar tiktai smilgą —
Vėjų sulaužytą, rudens didžiam nerime
Nešiaus su ilgesiu aš per marias.

O buvo didelis Tavasis grožis!
Akių mirgėjimas danguose — buvo didelis!!
Ir šiandien —

Mano rankos išsitiesia begaliniai godžiai...
O delno prakaite, matyt dar trupiniai
Sulaužytosios — smilgos.

— Ir nieko kito jau neturiu daugiau,
Už didį... Tavo grožį...

Juodam likimui taip pat patiko
Tavo akių mirgėjimas.

Ir Tavo siluetai (kuriuos atsimeņu)

Ištieskite rankas lyg vienas — visi sykiu!
— Kurie gyvenat tyrumose

Ir kurių galvos vėjuose pražilo.

Lai — išsitiesia rankos, kurios, sako, mirg.
Juk mes prisiekėm susitikti

Dar vieną šventę — Laisvės paryčio:

Ne permerktą lietaus, ne pirštais mėlynais...

... Jaučiu ji beldžiasi dabar

Savuoju smuiku, į mirusį jau langą,

Kur likę laisvosios melodijos

Šią valandą į laidotuvių eiseną yra išėję...

O mes, kurie prie Tavo kojų esam gimę,
O mes?

— Mums teko pasimest.

Ir tos melodijos, lyg žvakės paryčio
Per tolas išbluko,

Giesmėje saulėto ir svetimo dangaus.

Ir gedulingi garbiniai tartum apvyto...

O gal, tai tiktai šaltos vandenynų bangos?

O gal — tik mano delnuose tai smilgų dulkės

Šį varganotą rytą taip užtemdė?

Bet nesudužo dar, nei viena valanda —
Kuri yra varduose mūsų.

Į Tėviškę sugrįšim gervėm:

Dar brauks sparnai palūžę kruvinas rasas,

Kada ištiesime kaklus ant gimto kiemo —

Savo gūžtoj.

LIETUVIAI,

ŠIĄ VASARIO ŠEŠIOLIKTAJĄ ĮSIPAREIGOJAME:

1) Paaukoti Tautos Fondui tokią sumą, kokią diktuoja mums sąžinė, Lietuvos laisvės bylai vesti!

2) Paremti Diepholzo lietuvių gimnaziją;

3) Sušelpiti ligonius Vokietijos sanatorijose;

4) Užsiprenumeruoti lietuvišką laikraštį, nes be savos spaudos lietuviybės išlaikymas neįmanomas.

Australijos Lietuvis visas gautas aukas tuoj pat siunčia tiems, kam jos skirtos.

Šaunus Adelaidės lietuvių choras, vadovaujamas muz. V. Šimkaus. Choras intensyviai dirba ir ruošiasi duoti Adelaidės lietuvių visuomenei koncertą š. m. kovo mėnesį.

San Vitore Dievaitis

INDRO MONTANELLI

Mano istorija prasideda 1944 metų kovo mėnesį, kai Jo Ekscelencija generoias Della Rovere, artimas maršalo Badoglio draugas ir Britanijos generolo Alexanderio techniškas patarėjas, buvo atgabentas į San Vittore kalėjimą ir patalpintas į celę, kuri buvo priešais manąją. Italijos pogrindis tuo metu bandė sutrukdyti vokiečių rezervų permetimą į pietų frontą. Generolas, aš taip sužinojau, buvo pagautas vokiečių šiaurinėje Italijoje po to, kai sąjungininkų povandeninis laivas iškėlė jį į krantą vadovauti ten vykstančioms partizanų operacijoms. Jo aristokratiškasis laikymasis man padarė įspūdį. Netgi Francas, brutalus vokietis kalėjimo viršininkas stovėjo prieš jį ramiai.

Iš visų vokiečių tvarkomų "prisipažinimo" fabriky Italijoje, San Vittore buvo blogiausias. Suimtieji Italijos pogrindžio kovotojai, kurių apklausinėjimas buvo labai svarbus, būdavo atgabenami čia. Tada Gestapo komisaras Mueller ir grupė parinktų SS vyrų, — dabar jau plačiai žinomais kankinimo metodais, — dažniausia išgaudavo norimas informacijas ir iš kiekiausiųjų.

Nuo mano arešto buvo praėję šeši mėnesiai. Manė tardė keletą kartų ir aš buvau išsisėmęs ir praradęs drąsą. Kartais aš galvodavau, kaip ilgai dar galėsiu išlaikyti. Tada, vieną dieną, dideliam mano

nustebimui, Ceraso, vienas iš italų sargybinių, atkakino mano celės duris ir pasakė, kad mane nori pamatyti generoias Della Rovere.

Generolo durys buvo kaip paprastai neužrakintos. Be to, jis turėjo lovą, kai tuo tarpu mes visi miegojome tiesiog ant gridų pasidėję čiužinius. Tvarkingai atrodantis, su monokliu dešinėje akyje, jis pasveikino mane:

"Kapitonas Montanelli? Jau prieš išlipdamas į Italijos krantą aš žinojau, kad jūs esate čia. Jo Dinenybės vyriausybė yra labai susiinteresavusi Tamstos likimu. Mes esame įsitikinę, kad netgi kai jūs krisite prieš jus sušaudančius vokiečius, jūs išpildysite savo pareigą, savo, kaip karininko, elementarinę pareigą. Bet, prašau, jauskitės laisvai." Tik tada aš pastebėjau, kad stoviu išsitemęs.

"Mes, karininkai, visi vedame laikiną gyvenimą, ar ne?" jis paklausė. "Karininkas, galima sakyti, yra Mirties Dievaitės sužadėtinis; movio de muerte, kaip kad sako ispanai." Jis momentui nutilo blizgindamas savo monoklį balta nosine. Aš pagalvojau, kad vardai dažnai atitinka asmenybę. Della Rovere reiškia "ąžuolinis". Iš tikrųjų čia buvo vyras iš tvirto medžio.

"Aš jau esu nuteistas", jis tęsė. "Kaip jūs?"

"Dar ne, Jūsų Ekscelencija", atsakiau beveik vos

neatsiprašydamas.

"Tai įvyks. Vokiečiai yra griežti, kai jie laukia prisipažinimo, bet jie taip pat yra riteriški savi pagarboje tiems, kurie atsisakė prisipažinti. Jūs nepripažinote. Gerai padaryta. Tai reiškia, kad jūs būsite pagerbtas sušaudant į krūtinę, bet ne į nugarą. Aš tikiuosi, kad jūs ir toliau tylėsite. Tačiau, jeigu jums bus lemta pakliūti į kankinimus — aš neabejoju tamstos morale, bet yra tam tikros fizinės ribos, — aš siūlau, kad jūs jiems duotumėte tik vieną vardą: mano. Pasakykite jiems, kad ką jūs tikėtai darėte, viskas buvo pagal mano įsakymą... Tarp kitko, kuo jūs esate apkaltintas?"

Aš pasakiau jam viską. Jo Ekscelencija klausėsi manęs kaip išpažinties besiklausantis kunigas. Laikas nuo laiko jis pritariančiai palinguodavo galva.

"Jūsų byla yra taip švariai sukirpta, kaip ir mano", jis pasakė man pabaigus. "Mes abu esame sugauti vykdamant mums duotus oficialius įsakymus. Mūsų vienintelė likusi pareiga — mirti kovojant garbės lauke. Padoriai mirti turėtų būti lengva."

Kai Ceraso nuvedė mane atgal į mano celę, aš įkalbėjau jį, kad kitą dieną man atsiųstų kirpėją. Vakare eidamas gulti kiek galėdamas išlyginau savo kelnes ir jas pakabinau.

Sekančią dieną mačiau daugelį kalinių aplankant generolą. Kai jie išeidavo, visi atrodė daugiau išsitemę, nenusiminę.

Triukšmas ir netvarka pranyko iš mūsų izoliuoto skyriaus. Numėgis 215, kuris amžinai šaukė savo žmoną ir vaikus, nutilo ir parodė didelį susivaldymą, kai buvo pašauktas į tardymą. Ceraso man pasakė, kad beveik visi, po pasikalbėjimo su generolu, paprašė kirpėjo, šukų ir muilo. Kalėjimo sargai pradėjo skusti kiekvieną dieną ir netgi bandė vartoti gryną italų kalbą vieton neapolitaniškos ar siciliškos tarmės. Netgi Muelleris inspektuodamas pripažino bendrą pagerėjimą drausmėje ir tvarkoje.

Geriausias iš visų "išpažinčių fabriku" nustojo jas gaminti. Vyrai pasiliko užsispyrusiai tylūs. Iš savo didelio drąsos sandėlio Della Rovere davė jiems jėgos išlaikyti. Iš savo arešto metu įgytų patyrimų jis

davė neįkainojamus patarimus.

"Pavojingiausios valandos," jis perspėdavo, "yra tuoj po pietų. Vien noras išsiblaškyti gali priversti jus prisipažinti." Arba: "Nežiūrėkite į sienas. Užmerkite laiks nuo laiko akis ir sienos nustos jus smaugusios." Jis darydavo pastabas dėl apsileidimo: "Tvarkingumas tvirtina moralę." Jis žinojo, kad kariški formalumai, su kuriais jį kreipdavosi kiti kaliniai, didino jų išdidumą. Ir jis niekada nenustojo priminti jiems jų pareigą Italijai.

Kažkas atsargiai paklausė Jo Ekscelencijos, kaip jam pačiam ėjosi per tardymus. Generolas nusijuokė. "Aš buvau apklašinėtas savo seno draugo feldmaršalo Kesselringo", jis atsakė. "Man buvo lengva, nes Kesselringas viską žinojo — išskyrus, kokiū būdu aš pakliuvau į anglų povandeninį laivą."

"Argi jūs iš tikrųjų pasitikite britais?" paklausė Kesselringas.

"Kodėl ne?" atsakė generolas. "Mes savo laiką pasitikėjome netgi vokiečiais." Atrodė, kad generolas turi didelį pasitenkinimą prisimindamas šį tardymą.

Po kiek laiko kalėjime pasklido gandas, kad generolas yra vokiečių šnipas. Italai sargybiniai, nors ir ištikimi Mussolinio režimui, jautė, kad yra ribos pažeminimui, kurį jie gali pakęsti. Jie susitarė tarp savęs nuolatos sekti generolą; jei pasirodytų, kad jis yra šnipas, jie buvo nusistatę jį pasmaugti.

Sekantį rytą Della Rovere priėmė Nr. 203, majorą, kuris, kaip buvo manoma, žinojo daugiau, negu bet kas kitas, ir kuris nieko neprasižijojo. Ceraso prislinko prie celės durų, o kiti sargybiniai irgi buvo netoliese.

"Jūs būsite smarkiai kankinamas", jie girdėjo generolą sakant majorui. "Jūs turite nieko neprisipažinti. Negalvokite apie nieką, priverskite save tikėti, kad jūs tikrai nieko nežinote. Vien galvojimas apie saugojamas paslaptis gali jas atnešti į jūsų lūpas." Peleninės spalvos veidu majoras klausėsi, kai generolas jam sakė tai, ką buvo sakęs man: "Jei jūs tačiau būsite priverstas kalbėti, sakykite, kad viską darėte mano įsakymu."

VISI BALTAI BENDRAI ŠVĘSKIME MUSŲ NEPRIKLAUSOMYBĖS ŠVENTES

Jonas Normantas

Vasario 16-oji čia pat. Tad pasirūpinkime, kad minėjimo iškilmų salėse būtų latvių ir estų vėliavos ir jų atstovai.

Juk paskutiniaisiais baltų nepriklausomo gyvenimo metais Vasario 16-ąją lietuviška vėliava pliauvė savo visame baltų laisvame krašte ir lietuviškos dainos bei lietuvių muzikų kūriniai aidėjo po visą Baltiją. Taip pat latvių ir estų nepriklausomybės šventės buvo minimos visose Baltijos valstybėse.

Ne tik muzika ir dainos aidėdavo visame Pabaltijy, bet ir kitų dviejų valstybių reprezentantai atvykdavo dalyvauti iškilmėse. Ir iš tos valstybės, kuri švėsdavo savo nepriklausomybės šventę, tokie pat reprezentantai važiuodavo į kitas dvi baltų valstybes — menininkai su dainom, muzika, vaidinimais visuomenininkai su paskaitomis. Taigi, vienos baltų valstybės nepriklausomybės šventė būdavo ben-

dra visų baltų šventė.

Nuo baltų vienybės eiti atgal, kad ir kaip mūsų priešai mus stumtų, neturime teisės. Kas eina atgal, tas nebesilaiko mūsų valstybėse buvusio tradicinio bendradarbiavimo, tas kenkia ir visų baltų gyvybiniams interesams. Tik bendromis jėgomis, plėsdami ir gilindami aiščių tautinę ir visų baltų valstybinę vienybę galėsime išsaugoti baltų tautines gyvybes.

Tremtyje bei išeivijoje esą baltai turėtume visi susirinkti į bendras sales ar parkus bendrai nepriklausomybės švenčių švęsti. Taigi, jau šiais metais į Vasario 16-tosios minėjimus pakvieskime latvius ir estus gausingai atsilankyti ir dar su dalimi programos. Kai ateis anų tautinės šventės (vasario 24 ir lapkričio 18), tai pas anuos gausiai atsilankykime ir taip pat prisidėkime prie programos išpildymo

Tą pačią popietę Ceraso atnešė generolui rožių — italų kalėjimo sargų dovaną. Generolas gėles maloniai priėmė; atrodė, jog nei kiek net neįtarė, kad juo buvo nepasitikėta.

Vieną rytą vokiečiai atėjo išsivesti pulkininką P. ir F. Jų paskutinis noras prieš sušaudant — atsiveikinti su generolu — buvo leistas. Aš galėjau matyti juos stovint prieš generolo celę išsitempus. Ką generolas jiems sakė negalėjau girdėti, bet mačiau, kad abu pulkininkai šypsojosi. Jis paspaudė jiems rankas — aš niekad anksčiau nemačiau jį tai darant. Tada, lyg staiga pastebėjęs čia pat esančius vokiečius, jis sustingo, iškėlė ranką ir atsaliutavo. Pulkininkai atsakė saliotu, apsisuko ir nuėjo mirti. Vėliau mes sužinojome, kad prieš sušaudant jie sušuko: "Tegyvuoją karalius!"

Tą popietę aš buvau vėl tardomas. Komisaras Muelleris man pasakė, kad mano likimas pareina nuo šio tardymo. Jeigu aš ir toliau neprisipažinsiu... Aš žiūrėjau į jį plačiai atvertomis akimis, tačiau negalėjau nieko girdėti. Aš netgi negalėjau jo matyti. Aš mačiau išblyškusius ir susikaupusius pulkininkų P. ir F. veidus, besišypsantį Jo Ekscelencijos veidą. Savo ausyse aš girdėjau ramų, tvirtą balsą: "... no vio de la muerte... elementarinė karininko pareiga... mirti kovojant garbės lauke." Dvi valandas be pasėkų klausinėjus, vokiečiai nutraukė tardymą. Aš nebuvau kankintas, bet aš manau, kad ir kankinimo atvejų būčiau įstengęs viską nusišėpti. Grįžtant atgal paprašiau Ceraso, kad sustotumėm prie generolo celės.

Generolas padėjo į šalį knygą ir man bestovint išsitempus permetė mane tiriančiu žvilgsniu. Tada, man nespėjus ištarti nei vieno žodžio, jis pasakė: "Taip, to tikrai aš iš jūsų ir tikėjau; jūs negalėjote padaryti kitaip." Jis atsistojo. "Kapitone Montanelli, aš negaliu išreikšti žodžiais to, ką aš norėčiau pasakyti, bet kadangi niekas kitas, kaip tik šis teisingas italas sargybinis galės vėliau pranešti apie mus, leiskime jam būti liudininku to, ką mes pasakėme paskutinėmis dienomis. Leiskime jam klausy-

ti kiekvieno žodžio. Aš esu labai patenkintas, kapitone. Iš tikrųjų aš esu labai patenkintas. Bravo!"

Tą naktį aš tikrai buvau vienas šiame pasaulyje. Tačiau mano mylima tėvynė atrodė artimesnė, brangesnė ir tikresnė negu bet kada anksčiau.

Aš daugiau niekada generolo nebemačiau. Tik po išlaisvinimo sužinojau apie jo likimą. Man tai papasakojo vienas išlikęs gyvas iš Fossoli.

Fossoli buvo žinoma naikinimo stovykla, kurioje buvo mirštama labai įvairiais būdais. Pervežant generolą Della Rovere į ten šarvuotu traukiniu su šimtais kitų, jis išlaikė savo orumą. Visos kelionės metu jis sėdėjo ant krūvos maišų, kuriuos jam sunėšė kiti. Jis neatsistojo, kai Gestapo karininkas tikrino traukinį. Netgi kai tas karininkas sudavė jam per veidą ir sušuko: "Aš žinau tave, tu kiaule Bertoni", jis išliko nesutrukdytas. Kodėl gi jis turėtų aiškinti šitam vokiečiui, kad jo vardas yra ne Bertoni, bet Della Rovere, kad jis yra generolas, artimas Bodoglio draugas ir Alexanderio techniškas patarėjas? Jis ramiai pasiėmė savo monoklį ir įsistatė į akį. Vokietis keikdamasis nuėjo šalin.

Fossoli stovykloje generolas daugiau nebeturėjo tų privilegijų, kurios jam buvo duotos San Vittore kalėjime. Jis buvo apgyvendintas barake kartu su visais ir paskirtas į darbą. Kartu su juo buvusieji kaliniai stengdavosi palikti jam lengvesnį darbą, dirbdavo už jį, bet jis pats niekada nebandė išvengti jam duoto darbo, kuris kartais būdavo labai sunkus nebejaunam vyrui. Vakare jis primindavo savo draugams, kad jie yra ne kaliniai, bet karininkai. Žiūrėdami į jo blizgantį monoklį ir klausydamiesi jo balso, jie truputį daugiau pasitempdavo.

Birželio 22 dienos 1944 metų Fossoli žudynės galėjo būti kerštas dėl sąjungininkų pergalės ties Genuja. Kaip ten bebuvo, pagal įsakymą iš Milano, iš 400 kalinių buvo atrinkti 65 vardai. Leitenantui Tito skaitant sąrašą, pasmerktieji turėjo išeiti į priekį. Kai jis pašaukė "Bertoni", niekas neatsiliepė. "Bertoni", jis sušuko dar kartą, žiūrėdamas į Della Rovere. Jo Ekscelencija nei nepajudėjo.

Adelaidės lietuvių tautinių šokių grupė, įkurta L. Giniotytės ir V. Ratkevičiaus; šiuo metu grupei vadovauja p. Baronaitė-Grėbliūnienė. Visada ir visur grupė reiškiasi labai aktyviai.

Nejaugi Tito norėjo pažeminti pasmerktą žmogų? Niekas negalėjo to suprasti. Vis dėlto jis staiga nusišypsojo. "Na gerai", pasakė jis. "Della Rovere, jeigu norite."

Visi net kvapą sulaikė stebėdami generolą. Jis išsitraukė iš kišenės monoklį ir su nei kiek nedrebančia ranka įsistatė jį į dešinę akį. "Generolas Della Rovere, jei malonėtumėte", jis pasakė šaltai eidamas į pasmerktųjų grupę.

Tie 65 vyrai buvo surakinti ir nuvesti prie sienos. Visiems užrišo akis, išskyrus Jo Ekscelenciją, kuris nuo to atsisakė ir jo noras buvo patenkintas. Kai ke turi kulkosvaidžiai buvo pastatyti į poziciją. Jo Ekscelencija išdidžiai išėjo į priekį. "Ponai karininkai", jis kreipėsi stipriu aidančiu balsu. "Kadangi mes stovime prieš tuojau įvyksiantį pasiaukojimą, tegul būna mūsų paskutinės mintys ištikimai su numylėtają tėvyne. Tegyvuoja karalius!"

Tito sukomandavo: "Ugnis!" Jie paguldė generolą į jo karstą dar vis su monokliu dešinėje akyje.

Tikroji generolo Della Rovere istorija, kurią aš sužinojau po jo mirties, yra heroizmo ir vaidybos pavyzdys, kuriuo sunku patikėti. San Vittore dievaitis nebuvo generolas. Nei Badoglio, nei Alexanderis apie jį negirdėjo. Ir jis visai nesivadino Della Rovere.

Jis vadinosi Bertoni, kilęs iš Genujos, vagis ir sukčius, daugelį kartų buvęs kalėjime. Vokiečiai jį areštavo dėl kažkokio kriminalinio nusikaltimo ir apklausinėdami pastebėjo, kad jis yra iš prigimties puikus artistas. Jie tikėjo, kad sudėrinus jo laisvas pažiūras ir vaidybos talentą, išeis puikus kalėjimo šnipas išgauti informacijai iš pagautų partizanų.

Bertoni sutiko. Jis turėjo šnipinėti ir už tai gavo

kalėjime geras sąlygas ir pažadą, kad bus greitai paleistas. Istoriją apie Della Rovere sugalvojo patys vokiečiai.

Atsiuntus Bertoni į San Vittore kalėjimą, jis paprašė, ir su tuo buvo sutikta, kad kurį laiką jis galėtų būti nepranešindamas, su tikslu išgauti kalinių pasitikėjimą. Tačiau Bertoni buvo suktesnis, negu kad vokiečiai galvojo: jis nusistatė apgauti pačius vokiečius.

Ir tada įvyko tas nuostabus pasikeitimas. Vaidindamas generolo Della Rovere rolę, Bertoni tapo Della Rovere. Jis pasiėmė viršmogišką uždavinį: sustabdyti San Vittore prisipažinimus ir padaryti kalinius stiprius sutikti savo likimą. Savo komanduojančia laikysena, taurumu, didele drąsa ir tikėjimu jis atnešė naują orumą ir asmens vertės supratimą ten uždarytiems vargšams velniams.

Tačiau galų gale jis žinojo, kad jo laikas baigiasi. Komisaras Muelleris darėsi kasdien vis nekantresnis: kodėl kaliniai daugiau nieko nebeišduoda? Kai tą paskutinę dieną savo celėje "Della Rovere" kalbėjo su manim ir paprašė sargybinį būti liūdininku, jis žinojo, kad viskas yra baigta, kad tai vienintelis būdas, kaip pasaulis už kalėjimo sienų gali sužinoti jo istoriją, vienintelis būdas Italijai sužinoti, kad jis jai pasiliko ištikimas.

1945 metų birželio 22 dieną, minint pirmąsias Fossoli žudynių metines, aš stovėjau Milano katedroje ir stebėjau Kardinolą-princą-arkivyskupą šventinant Fossoli didvyrių karstus. Kardinolas žinojo, kieno kūnas yra karste, pažymėtame Della Rovere. Jis taip pat žinojo, kad niekas kitas neturėjo didesnės teisės į generolo titulą, kaip tame karste gulintis — buvęs vagis ir kalėjimo paukštis Bertoni.

Vertė G. Žemkalnis

Australijos lietuviu jaunimui

Jau praėjo ne vieni metai, kaip, praradę nepriklausomą gyvenimą savame krašte, ieškome prieglobsčio svetimuose kraštuose ir vis svajojame apie sugrįžimą į laisvą ir nepriklausomą Lietuvą.

Tikriausiai daug kas dar prisimena, kaip Tėvyneje mūsų krašto vyriausybė rūpinosi jaunimo auklėjimu, mokslinimu ir sveikatos išlaikymu. Kiek daug buvo pristatyta naujų modernių mokyklų su įvairiais mokslo kabinetais, sporto bei mankštos salėmis, kiek daug buvo įsteigta sporto klubų su gražiais stadionais bei įvairių žaidimų aikštėmis ir kiek ligoninių bei sveikatos punktų buvo prisėta visame krašte. Visas čia išvardintas institucijas išlaikė arba rėmė krašto valdžia. Tokiu būdu Lietuvos jaunimas jautė, kad jis yra globojamas ne tik tėvų, bet ir valstybės. Lietuvos jaunimo auklėjimu ir sveikata tiesioginiai rūpinosi Švietimo Ministerija, kurios tiesioginėje žinioje ir buvo visos mokyklos ir sporto klubai.

Šiandien esame viso to netekę ir vienintelė organizacija, kuri mus visus apima yra Pasaulio Lietuvos Bendruomenė. Bet, toli gražu, PLB negali atlikti visų tų funkcijų, kurias atliko mūsų krašto valdžia. Šiuos trūkumus daugiausiai jaučia mūsų jau-

nimas, nes pasigendama mokyklų, pajėgių sporto klubų ir t. t. Dar Vokietijoje, kur lietuviai gyvena skaitlingesniais vienetais, buvo organizuojamos provizorinės mokyklos ir veikė lietuviški sporto klubai, bet šios institucijos daug kuo skyrėsi nuo turėtų Lietuvoje.

Prasidėjus didžiajai emigracijai, Lietuvių Fizinio Auklėjimo ir Sporto Komitetas mane įgaliavo organizuoti Australijoje lietuvių fizinio auklėjimo ir sporto gyvenimą, ką aš, atvykęs į šį kraštą, vykdžiau visu kruopštumu. Per spaudą, privačius laiškus ir įvairiais kitais būdais raginau Australijoje esantį lietuviškąjį jaunimą burtis į lietuviškus sporto vienetus ir visais galimais būdais lavintis įvairiose sporto šakose ir kartu tinkamai reprezentuoti lietuvių sportininko ir kartu Lietuvos vardą.

Šiandien, praėjus daugiau kaip metams laiko, turime kuo pasigirti, nes įvairiose Australijos vietovėse, kur tik yra susispietę daugiau lietuvių, veikia lietuviški sporto klubai bei atskirų sporto šakų lietuviški vienetai. Iš visur atskrenda žinių apie lietuvių gražius laimėjimus bei puikius atsiekimus, ką ir australų spauda aprašinėja. Iki šiai dienai visi šie lietuviškieji sporto klubai bei atskiri vienetai netu-

Adelaidės lietuviai vaidintojai Melbourne

Šių metų sausio 19 ir 20 dienomis Adelaidės lietuviai vaidintojai davė Melbourne lietuviškai visuomenei du spektaklius, pastatydami 3-jų veiksmų komediją **Pirmąjį Skambutį** ir P. Vaičiūno 3-jų veiksmų dramą **Sudrumstąją Ramybę**.

Tai buvo pirmutinė ir, aš manau, ne paskutinė proga išgirsti taip pasilgtą lietuvišką žodį iš scenos. Melbourne ir apylinkės lietuvių gausus atsilankymas (per abi dienas atsilankė per 1000 žmonių) tikrai buvo gražus žestas svečiams, kaip maža padėka už jų darbą ir vargą nugalint visus kliūtis, kol pasiekė mus. Bent šiuo atveju mes jų tikrai neapvyklėme — tai yra tikras įrodymas, kad mūsų lietuviška dvasia dar nėra apsnūdusi ir kad visi priekaištai, jog žuvome besivaikydami svarą, yra tik nepagrįstos kalbos.

Pirmąją gastrolių dieną buvo suvaidinta 3-jų veiksmų komedija **Pirmas Skambutis**. Nesileidžiant į kritiką galima tikrai pasakyti, kad šis, nors ir ne-lietuviškas veikalas, kurį Lietuvoje ir tremtyje (Vokietijoje) išdrįso statyti tik mūsų aktoriai-profesionalai, jų buvo atliktas labai gerai.

Nors jų pasivadınimas vaidintojais-mėgėjais skamba labai kukliai, bet atliktas darbas rodo, kad jie prašoka daugelį ir Lietuvoje turėtų teatro grupių.

Antrąją dieną džiangėmės P. Vaičiūno **Sudrumstąją Ramybę**, kuri, nors ir daug kartų matyta, čia

rėjo jokios priklausomybės ir veikė savarankiškai, vadovaudamiesi ankstesnių laikų patyrimu ir sveiku supratimu.

Šiandien, kada šie sporto klubai vis didėja ir stiprėja, jie tampa reikalingi centralizacijos. Atsižvelgiant į tai, kad viso pasaulio lietuvių gyvenimą dabar tvarko Pasaulio Lietuvių Bendruomenė siūlau PLB Australijos Krašto Valdybai perimti Lietuvių Fizinio Auklėjimo ir Sporto reikalus į savo globą ir teikti šiam sąjūdžiui visokiariopą paramą. Šiuo reikalu siunčiu Centro Valdybai atskirą raštą su organizacijos projektu.

Tikiu, kad Australijos lietuvių jaunimas pritarš šiam reikalui ir jausdamas užnugary naują globėją stengsis dar labiau suaktyvinti pradėtąją veiklą, o visi kiti, kurie tik iš šono stebėjo lietuvių fizinio auklėjimo ir sporto veiklą, nedelsdami įsijungs į jau veikiančius lietuviškus vienetus arba steigs, pagal reikalą, naujus.

Kartu su tuo pareiškiu, kad nuo Australijos Fizinio Auklėjimo ir Sporto Įgaliotinio pareigų pasitraukiu, tikėdamas, kad nauja organizacija atneš geresnių vaisių.

Visiems tautiečiams, padėjusiems man šioje veikloje, reiškiau nuoširdžiausią padėką ir tikiu, kad ateityje kiekvienas iš mūsų, jausdamas reikalą, neatsisakys padėti šioje gražioje fiz. aukl. bei sporto dirvoje.

Leonas Baltrūnas

buv. Lietuvių Fiz. Aukl. ir Sporto Įgaliotinis
Australijoje

vėl atrodė nauja ir žiūrovui paliko gerą įspūdį. Šis lietuviškos dvasios veikalas nukėlė žiūrovą į tėviškę, padėjo bent porai valandų užmiršti dabartį ir pilkas tremties dienas. Įteiktos kuklios gėlės ir pasakyti padėkos žodžiai tepaskatina juos ir toliau neapleisti šio kilnaus scenos darbo.

LIETUVIŲ KULTūros FONDO AUSTRALIJOS VALDYBOS PIRMININKO PROF. P. V. RAULINAČIO KALBA ADELAIDĖS LIETUVIŲ TEATRO MELBOURNE VAIDINIMŲ PROGA 1951 metų sausio 20 dieną įvykusio priėmimo metu.

Brangios artistės ir mieli artistai, gerbiamosios ir gerbiamieji,

Man tenka garbė prabilti į jumis šios šventės proga kaip pirmininkui Australijos Valdybos Lietuvių Kultūros Fondo, šio pastrojo vardu. Naudojuos šia reta proga nors trumpai prisiminti, kas yra toji kultūra ir kas mums darytina, kad išliktume kultūringi ir praturtėtume naujais kultūriniais atsiekimais mūsų bendruomenei ir Lietuvių tautos garbei ir didybei.

Kada minima žodis kultūra, tai jis sukelia daug ir skirtingų minčių. Kultūra, kaip tokia, yra patvarkymas ir tobulinimas mūsų pačių ir aplinkumos kurioje gyvename. Dėl tikslumo išskirtina — išorinė aplinkuma tobulinama civilizacijos, vidujinis nu-siteikimas yra — kultūra; civilizacija sudaro išorę mūsų sielos ir asmenybės pasireiškimui; ji yra padaras, o kultūra — tapimas; civilizacija yra priemonė, o kultūra siekiamasai tikslas. Pats turinys kultūrai yra suteikiamas pasaulėžiūros, jo santykių su gamta, su savo artimu, su Dievu. Žmogaus moralinių ir intelektualinių galių pasireiškimas ir formulavimas, jo sukurti ir tobulinami mokslai, menas, literatūra, teisė, valstybės ir visuomenės gyvenimo santvarka sudaro kultūros turinį ir liūdiąją kultūrinį atsiekimą asmens, bendruomenės, tautos ir valstybės. Koks yra žmogus ir jo sukurtoji dvasinė ir civilizacinė aplinkuma, tokia yra ir jo bei tos tautos kultūra.

Bent akimirka prisiminę praeitį mes atkuriame didingus senovės vaizdus ir senų tautų — graikų, romėnų, egiptėnų, babilonų ir kitų bei jaunesnių laikų mokslo, meno ir literatūros atsiekimus, kurie mums šiandien ir kol žmogus gyvens yra kilnus paskatinimas ir kultūrinė palaima: visu tautų ir amžių bei mūsų lietuviškų kūrėjų darbai ir veikalai yra mums pagrindas didesniems atsiekimams.

Kultūrinis veikimas galimas pavieniai ir organizuotai. Dabartiniu laiku mums reikalinga susiburti personaliniu principu apjungiant visus lietuvius, kur jie begyventų į vieną tamprią ir galingą kultūrinę bendruomenę. Mes to privalome, kad perėmus iš praeities mūsų tautos kultūrinės vertybes ir naujų įsigijus tobulesnei ir garbingesnei mūsų bendruomenės ir tautos ateičiai. Mūsų bendros vertybės

— gimtoji kalba, sava istorija, savas menas ir mokslas, krikščioniškoji tikyba, sava literatūra — yra mūsų susitelkimo pagrindai.

Trumpai tarus, kultūra yra sutelkimas į organinį vienetą visų savo socialinių, etinių, religinių, intelektualinių, estetinių, mokslo ir meno vertybių, kuriais lietuvių tauta skiriasi nuo kitų tautų ir kurios apima visas tautiškas idėjas, sąvokas, papročius, institucijas ir visokius vertingus atsiekimus meno, mokslo, moralės, teisės, literatūros, teatro ir religijos srityse.

Mūsų menas, kaip kultūrinis pasireiškimas turi didelius uždavinius. Menas pakelia žmogų į aukštesnes, arčiau Dievo, jis nėra gamtos sekimas, bet jos interpretacija. Meno funkcija yra grožio kūryba ir žmogaus dvasinio kilnumo ugdymas. Menas ištikrųjų žmogui buvo, yra ir bus visad reikalingas, nes jis primena jam kilnias idėjas ir skatina jo kopimą į aukštesnes.

Šiandien mes esame dvasiniai nuteikti ir kilnesni dėka teatrinio meno, kuris taip atbaigtai vykusiai ir artistiskai-gyvenimiškai įkūnijo dramos veikalo autoriaus idėjas ir pedagoginius tikslus, dėka gilaus ir tikruminio mūsų mielių pasišventėlių artistų ir artistų įsigyvenimo į veiklą ir sceną ir jų pertekimo žiūrovams vaidybinėmis priemonėmis. Teatro artistų darbas yra labai nedėkingas, nes jo sukurtoji scenoje rolė ir meniškasis vaidinamo personažo pergyvenimas yra momento dalykas ir žiūrovų atjaučiamas tik vaidinimo laiku; vaidinimas pasibaigė ir pačios tobuliausios kilniausios ir didžiausios artisto gabumo ir pasišventimo pastangos pranyksta, palikdamos žiūrovams tik įspūdžius ir prisiminimus. Visa laimė, kad tai veikia mumis ir prisideda prie tautos kultūros kėlimo.

Artistai vaidina, bet negyvena scenoje; tik pajutus artisto vaidybą žiūrovams susidaro nenutraukiamas moralinis ryšys tarp teatro artistų vaidinimo ir publikos, kas yra laidas grožio kultūros augimui ir gerų idėjų apaštalayimui. Artistai yra knygnešiai ir apaštalai, jei jie sugeba pertiekti žiūrovams scenos veikalo idėjas. Jie tada vaidina lietuviško knygnešio vaidmenį ir dirba krikščionybės apaštalo darbą. Teatro menas tenai pasiekia žmogaus širdį, kur jam plaka gyva žmogiška širdis.

Šia reta proga linkiu mūsų brangiems artistams ir artistėms būti mūsų tautos knygnešiais ir apaštalais. Tik kilnios idėjos atneš mums laisvę ir priartins mūsų grįžimą į Tėvynę.

P. S. Iš savo pusės mes norėtume pažymėti, kad minėto priėmimo metu buvo paliestas ir organizuojamo **Karaliaus Mindaugo** vardo instituto reikalas. Jeigu Adelaidės Lietuvių Teatras teisingai buvo pavadintas mūsų tautinės kultūros knygnešiu ir apaštalu, tai **Karaliaus Mindaugo** institutas savo apimtyje būtų lietuviškos kultūros tvirtovė svetimoje šalyje. Visiems, kam rūpi lietuviškos kultūros vertė ir jos ugdymas, negali likti abejingi užsimitam kilniam ir dideliame darbu. Mes maža tauta nenustebinsime pasaulio politiniais ir militariniais žygiais, bet atkreipsime jo dėmesį, jeigu sugebėsime jam parodyti, kokios išminties ir kultūros vertybės slėpią po kukliu lietuviškų namų darbo apsiaustu.

Jeigu mes pejęgtume lietuviškos dvasios gelmes tik kamai išreikšti filosofijoje, literatūroje, muzikoje, scenoje aplamai mene, tai mumis stebėtusi daugiau, nei savo laiku stebėjosi Emanuelis Kantas ir garsus vokiečių filosofas Schleicheris pažinę lietuvių kalbos grožį, arba vokiečių genijus Goethe ir Herderis, kada jie sušuko įsigilinę į mūsų liaudies dainų vertę ir prasmę. Lietuviškos kultūros dirvonai šaukia tūkstančius pasišventusių ir atkaklių darbininkų. Institutas ir norėtų būti ta darbo įstaiga, kuri sudarytų sąlygas giliau pažinti dvasios turtų vertę ir kad šituo pažinimu remiantis išaugtų nauji lietuviškos kultūros puoselėtojai ir darbininkai. (bz)

Didžiai Gerbiamas Pone Redaktoriau,

Maloniai prašau Jūsų redaguojamo laikraščio artimiausiame numeryje patalpinti šią mano padėką Melbourno lietuvių visuomenei už gražų ir šiltą priėmimą mūsų Teatro gastrolių Melbournu metu. Mūsų nuoširdi padėka priklauso Melbourno Liet. Sporto Klubui už pakvietimą ir sąlygų sudarymą mūsų gastrolėms; visų Melbourno liet. organizacijų atstovams už sveikinimus ir gražius linkėjimus Adelaidės Teatrui; Melbourno liet. parapijos klebonui kun. Vaseriui, Prof. Laurinaičiui, p. Makuliui, dr. Kaunui, p. Baltrūnui, p. Lazauskui, p. Aleknai ir visiems, kurie vienokiu ar kitokiu būdu yra prisidėję prie šio kilnaus darbo — per meną vienijant mūsų tautiečius.

Elena Dainienė

Užbaigimo mūsų teatro sezono gastrolėmis Melbournu proga nuoširdžiai dėkoju visiems pp. artistams ir teatro nariams už padėtas pastangas ir ištvėrmę darbe; Adelaidės liet. visuomenei, kuri šiltai sutiko visus pasirodymus ir tinkamai įvertino, atsižvelgdama į sunkias Teatro darbo sąlygas; Adelaidės liet. Komitetui už moralę ir materialę paramą teatrui; dailininkams pp. Marčilioniumi ir Žygnui; liet. parapijos klebonui kun. dr. Jatuliui, p. Glušauskui, p. Rūkštelei, pp. K. A. Taparuskams, p. Mockūnui, p. Ilgūnui, p. Remeikiui, pp. L. P. Kanams, p-lei Garbaliuskaitei, p. Čižauskui, p. Januliui, p. Taparauskienei, p. Borjerui ir visiems, prisidėjusiems prie šio lietuviško meno ir kultūros darbo.

E. Dainienė

Laikas nebėga, bet stovi vietoje, tik mes traukiame per jį tolyn.

G. Keller

Pamišimas pas individus tėra retenybė, tačiau grupėse, partijose, tautose ir epochose jis yra taisyklė.

F. Nietzsche

Aš esu paveiktas ne dėl to, kad tu mane apgavai, bet dėlto, kad aš tavimi daugiau negaliu pasitikėti.

F. Nietzsche

Keršte ir meilėje moteris yra daug barbariškesnė, negu vyras.

F. Nietzsche

Tas, kurs niekina save, tuo pačiu aukština save — kaip savęs paniekinojas.

F. Nietzsche

Taikos padėty karingas žmogus puola pats save.

F. Nietzsche

ENGLISH SECTION

Lithuania, Land of Song

The love of music is deeply ingrained in the Lithuanian people. Lithuanian devotion to nature in her many aspects and much incidental evidence of the nation's pagan past are reflected in the Lithuanian folk-songs called "dainos." This type of song in Lithuania is indeed legion.

In scarcely any walk of life could the Lithuanian dispense with song and rhythm — at work or play, when pasturing his flock, dancing, going to war story-telling or mourning his dead kindred. But the love lyric is the most prevalent of all. It is doubtful whether there is in all Europe any other nation that has so copiously and variously extolled in song the loves of the simple peasant. Foreign experts have noted with interest the pleasing effect produced by the use of diminutives, the purity of tone and the almost total absence of grossness characterising these lyrics. A grave yearning, a tender melancholy leave their impress in these "dainos."

Foreign authorities had their attention drawn to these gems of popular poetry. Great Germans, like Lessing, Herder, Goethe not only admired the Lithuanian "dainos", but even used them in their own individual works. Many prominent foreign scholars came to Lithuania to record thousands of its "dainos" from the very primary sources: the lips of the people themselves. Many of these records were published, they told the world about the unique beauty of "dainos". Thus quite a few important and thorough works of Lithuanian folklore in general and the "dainos" in particular were published in different countries. Here are a few of the more important ones: the work edited by Prof. L. J. Rhesa in Königsberg (Germany) in 1829; the work edited by V. Kolberg in Krakow (Poland) in 1879; the work edited by Prof. A. Bezenberger in Göttingen (Germany) in 1882; the work edited by Prof. B. de Courtenay and published by the Petersburg (Russia) Academy of Science in 1883; works edited by Chr. Bartsch in Heidelberg (Germany) in 1886 and 1889; the Krakow (Poland) Academy of Science's publication edited by Z. Noskowski in 1900; Finland's Academy of Science's publication edited by Prof. A. R. Niemi in Helsinki in 1911.

The Lithuanian "dainos" drew the attention of foreign composers as well. Among the rare vocal works of the great Frederic Chopin we find one song fully adapted from the "dainos". The well known Polish composer M. Karłowicz (1876-1909) created a big symphonic poem "The Lithuanian Rhapsody", op. 11. In the Frenchman Sylvio Lazari's (1857-1944, a student of Cesar Franck) opera "Le Sauteriot" we find many tunes authentic with Lithuanian folk-music. The Italian A. Ponchielli (1834-1886) composed the opera "I Lituani".

The true origin of the earliest of these innumerable songs has long been a subject of pleasing speculation among foreign investigators. One theory is that many of them are the product of an ancient and a highly intellectual aristocracy and that they must be symbolically rather than literally interpreted, and a common source of what is called the Lithuanian and Hindu "tradition" is even suggested. This theory is further supported by the fact that of the living European languages Lithuanian is the most closely akin to Sanskrit. One other distinctive characteristic of the Lithuanian "dainos" which marks a departure from nearly all other traditions, is the representation of the sun as feminine and the moon as masculine.

Besides vocal folk-music, instrumental music was known in ancient Lithuania too. A big variety of instruments ("švilpynė", "trimitas", "ragas"), made from wood, horn, or bark, was used. In later years a string instrument similar to the zither and called "kanklės" became very popular. Also a strange instrument "Labanoro dūda" similar to the Scobagpipe was known. The instrument served for various purposes: to accompany the "dainos" or folk-dances, or just to play the folk-tunes.

A continuous and hard struggle of the Lithuanian nation for existence and freedom has left its mark in the "dainos" music and words. Yet the most characteristic points in the "dainos" are not the struggle itself, but a lyric tenderness, the restfulness of rhythmical space and a certain emotional manner.

After the infamous prohibition of the free Lithuanian press was lifted in 1904, musical life in Lithuania began to flourish. At that time J. Naujalis, Č. Sasnauskas, M. Petrauskas established themselves as The Great Three of Lithuanian music and laid strong and lasting foundations for the development of Lithuanian music.

However the musical life reached its peak in Li-

FLINDERS MONUMENT
Port Lincoln, S. A.

thuania during the period of Independence (1918-1940). Many Conservatoriums, musical colleges, symphony orchestras, Grand Opera companies and choirs were founded and flourished.

The outstanding artistic standard of the State Opera House in Kaunas was recognised well beyond the borders of Lithuania. The most prominent organiser of this Grand Opera Company was Kipras Petrauskas, a tenor of world reputation, who even at the beginning of his career was a permanent partner of F. Chaliapin and other great singers. In later years, during his world tours Kipras Petrauskas' outstanding lyrical voice and artistic expression enchanted and won over the critical audiences of Milan's La Scala and the South American capitals. Several other Lithuanian singers rose to world fame. To mention only a few: the New-York Metropolitan Opera stars Paulin Stoska and Anna Kaskas. Great conductors (Coates, Malko, etc.) praised on many occasions the standard of the Lithuanian Opera Company's soloists, orchestra and choir. F. Chaliapin is reported to have said, that only two Grand Opera Companies are known to him where the **true spirit of art** is still alive: in Sofia and in Kaunas... The selected repertoire of the Lithuanian State Opera was composed of well over 50 operas by European and Lithuanian composers.

Besides many others, a few fine ballets by Mr. Preston (at the time, Resident Minister of Great Britain in Lithuania) were produced and stayed successfully of the repertoire.

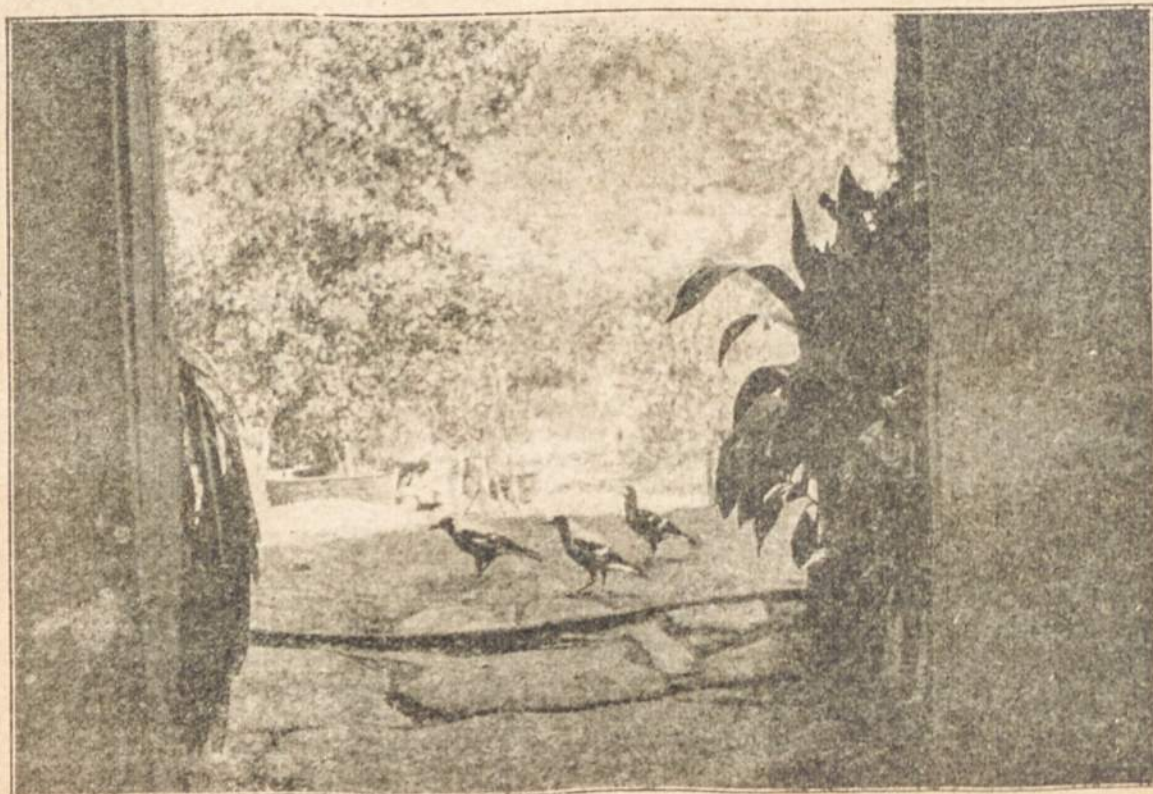
The Lithuanian natural love of song was a reason for the founding of hundreds of choirs, which did

not limit their work to local activities, but periodically organised colossal festivals of "dainos", where up to 10,000 singers took part, and which became an integral part of the people's cultural life.

The big generation of Lithuanian composers not only enriched the cultural life of their own country, but also contributed their fair share to the universal treasury of music.

The tragic loss of Lithuania's independence since 1940, involving the mass exodus of refugees to Western Europe has not been allowed to weaken the national love of music. Thanks particularly to the self-sacrificing efforts of several leading professional musicians among the refugees who, while engaged in manual labour during the day, devote their scanty evening leisure to training and tuition, the standard of artistic taste among Lithuanians in exile continues to rise. Worth mentioning are a few facts of musical activities in exile. The young piano virtuoso A. Kuprevičius gave concerts in the musical centres of Europe and South Amerika, which were regarded as outstanding events in the local musical life. Prominent soprano A. Dambrauskaitė's starring performances at Munich's and Augsburg's Opera Houses, as well as the folk-art company's "Ciurlionis" successful tours, were the highlights of exiled Lithuanians musical aspirations in Germany. A tour of a group of Lithuanian vocalists in Gr. Britain, which was taking place under the auspices of the Arts Council of Gr. Britain, has won acclaim from competent critics.

The majority of Lithuanian composers are now in exile (mostly in the U. S. A.) where they con-

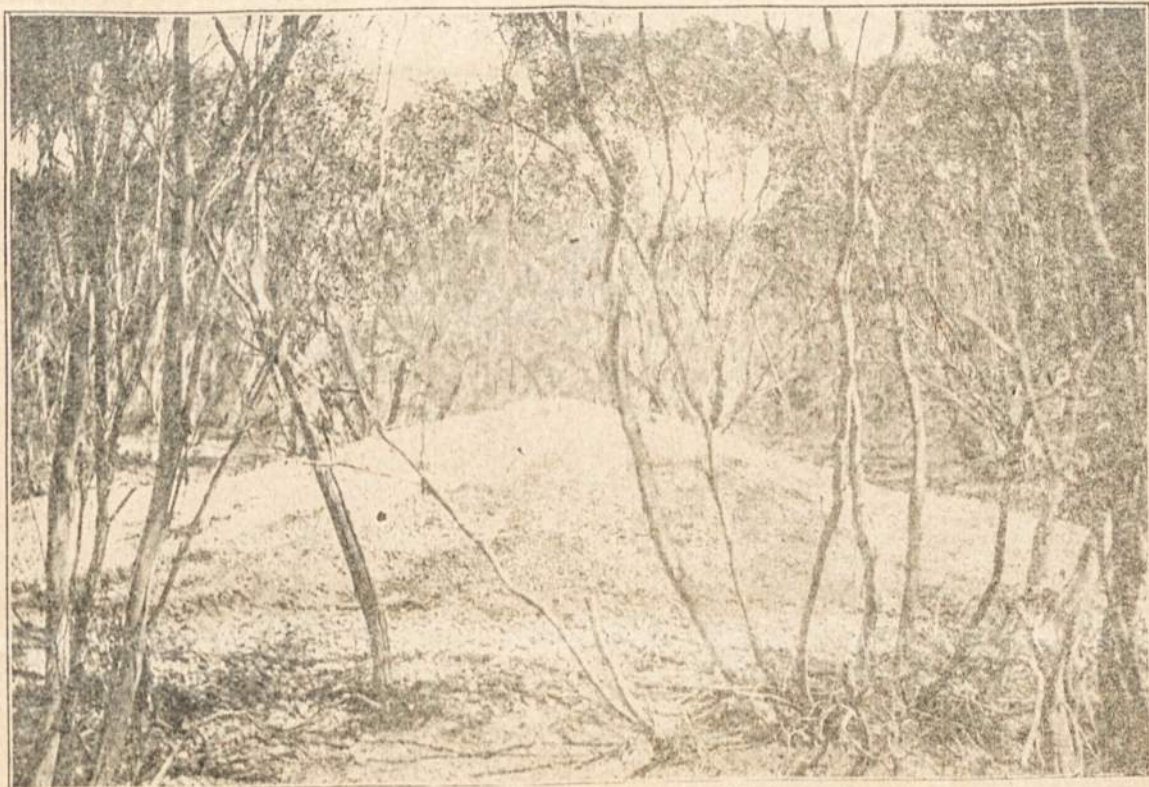

Magpies

tinue their creative work in the free democratic world. The rest of them, who are existing in occupied Lithuania are politically terrorised, their work controlled and engaged for the purposes of communist propaganda. Typical example of their tragic fate is the story of J. Pakalnis, a promising young

composer. Unable to stand further interferences by the Communist Party with his creative work, protesting bitterly against this tyranny, he took his life by hanging himself in a public place in Vilnius.

(z)

Australijos vaizdelis: miškas

NOTES ON THE LITHUANIAN FOLK ART

By A. Rūkštelė

Lithuania always was and still is a bridge between the cultures of the West and the East. Lithuania's geopolitical situation made her play an important part in the historical clashes of these very extreme ideas. All the greater political events and the consequent changes in Europe's borders, which, as we all know, occurred rather too often, always directly affected Lithuania. Their Western neighbours swept across Lithuania looking for space in the East. As well, their Eastern neighbours pushed towards the centres of the Western Civilisation. The continuous struggle with these overpowering neighbours made Lithuania strong in spirit. The continuous contact with his neighbours taught the Lithuanian to love his own land and to learn to know foreign values.

All this makes it easier to understand why foreign influences did not affect the Lithuanian folk-art. A great love for its own cultural riches became a tradition in Lithuania. The creator of folk-art: the artist, the artisan, or the craftsman (whatever we choose to call him) did not have to look for inspi-

ration abroad, because he found it in the cultural inheritance of his fathers and fore-fathers. And so, in the flow of centuries, the Lithuanian folk-art formed itself into an expression of joy and sadness. The moment of sadness is very strong not only in the folk-songs ("dainos") but especially in sculpture and painting. The element of joy is very distinct in the art of weaving and, of course, the national costumes. The fine colour schemes and the richness of the ornaments are without comparison. Sometimes one ornamental motif repeats itself in hundreds of variations and different nuances. This richness in form and colour was possible only because every Lithuanian girl was her own weaver. She created and wove her cloth and competed with other girls. To be regarded as an excellent weaver was a great honour amongst the Lithuanian womenhood.

Similar competition existed amongst the men in another sphere of folk-art, wood=engraving and =sculpture, which found its strongest expression in the creation of ornamental crosses. The whole

Lithuanian landscape is full of these crosses. For decades they decorated the Lithuanian road sides, riversides, forests and farm-yards.

So many artistic crosses were erected not only for religious reasons, but rather as a silent protest against the Russian occupation. Most crosses were erected in the XIX and the beginning of the XX centuries, when the erection of new crosses was prohibited under heavy penalties from the czarist administration. The obstinate Lithuanian peasant erected such crosses overnight... That might explain why the erection of new crosses declined

considerably during the period of Independence.

The Lithuanian wooden cross is a unique work of art. It's form developed into an original composition of architectural and sculptural elements, and rarely resembles the usual form of the orthodox cross. These works of Lithuanian folk-art sometimes reached the height of 50 feet.

Especially during the XIX century many foreign scholars studied the Lithuanian folk-art, and since then, Lithuania is widely known as "the land of songs and crosses."

(Žinių tąsa iš 15 psl.)

reikšti, jog Italija bus ginama nuo bet kokio agresoriaus, iš kur jis beateitų.

Ypač po apsilankymo Italijoje gen. D. Eisenhowerio komunistų partijoje atsirado nesutarimų ir išstojimų iš partijos.

Komunistų partija išleistame atsišaukime vadina abu išdavikais ir liaudies priešais — fašistų tarnais.

KRUPAS LAISVAS

Alfred Krupp, kuris buvo nuteistas 12 metų kalėjimo už bendradarbiavimą su naciais, paleistas iš kalėjimo po dviejų metų.

Kruppo turto vertė siekia per 200 milijonų svaru. Jo įmonių sistema sudaro 30 didelių koncernų su 140 fabriku.

Kruppui gražinami ir jo didžiuliai rūmai Essene su 800 kambarių ir 400 tarnų ir 25 mil. svarų vertės brangenybėmis.

Kruppo paleidimu ir jam turto gražinimu nepatenkinti prancūzai

ANTIKOMUNISTINĖ REZISTENCIJA SLOVAKIJOJE

Daily Telegraph praneša iš Slovakijos, kad tenai rezistencinis sąjūdis prieš komunistinę sistemą yra stipresnis, negu bet kur kitur. Ne tik ginkluoti partizanai neduoda ramybės okupantams, bet pasvyrus sabotžas paraližuoja ūkį ir visus komunistų planus.

TRUMPOS ŽINIOS

— JAV atsisakė importuoti iš Rusijos vėžius motyvuodami tuo, kad vėžių mėsa pagaminta "vergu ir priverstinu darbu".

Tai pirmas atsitikimas, kad JAV-bių vyriausybė atsisakė importuoti Rusijos gaminius nuo 1933 metų, kai tarp JAV ir Rusijos buvo atnaujinti diplomatiniai santykiai.

— Grėšia pavojus, kad šiaurės Queenslande gali žūti 250.000 tonų cukraus žaliavos, nes uostų darbininkai nusprendė nedirbti viršvalandžių ir dėl to nėra galima cukrų laivais išgabenti.

— Nuo vasario 15 dienos Voice of America pradeda duoti programą ir lietuviškai.

— JAV gynybos ministeris Mr. Marshall pareiškė, kad JAV-bės paruoš kas mėnuo po 50.000 vyrų kariuomenei.

— Kanada yra paruošusi 10.000 karių ekspedicinį korpusą į Korėją.

— Amerikos dokų darbininkai atsisakė remontuoti lenkų laivą, kuriam buvo reikalingas remontas. "Kol mūsų vaikai mirs Korėjoje, mes neremontuosime nei vieno laivo iš už geležinės uždangos", pareiškė darbininkai.

Pažymėtina, kad visi darbininkai priklausė Amerikos Jūru ir Laivų Statybos Darbininkų Unijai. Taigi, priešingas reiškinys negu Australijoje.

— JAV aviacijos ministeris pareiškė, kad JAV-bės turinčios Britanijoje 15.000 aviacijos personalo

— Prancūzijos min. pirm. Mr. Pleven pareiškė spaudos atstovams, kad pagal Briuselio konferencijos nutarimą, Vokiečių dalyvavimas Atlanto Pakto Tautų armijoje numatytas santykiu 1 : 5, t. y. vienas vokiečių karvys prieš penkis Atlanto pakto tautų karius.

— Rytų Vokietijos Naujienu agentūros vyriausias redaktorius Kurt Niechardt pabėgo į vakarų Berlyną, kad išvengtų numatyto jo arešto. Jo pavaduotojas ir dar vienas žurnalistas taip pat paprašė Vakariečių apsaugos.

— JAV-bių gen. štabo viršininkas gen. Lawton Collins pareiškė,

kad atominės energijos tyrinėjimai taip toli pažengę, jog artimiausiu laiku JAV-bių kariuomenė turėsianti atominius artilerijos sviedinius.

Kaip žinoma, pirmoji atominė bomba, numesta Japonijoje, svėrusi 10 tonų.

— JAV-bėse žuvusių susisieki-mo nelaimėse skaičius per praėjusius metus siekia 90.000, tuo tarpu nuostoliai Korėjoje yra 6897 užmušti, 30.615 sužeistų ir 9302 dingę be žinios.

— JAV-bėse uždrausta vartoti plieną civiliniams reikalams. Visa plieno produkcija eina gynybos reikalams.

— Kanada paskyrė gynybos reikalams 5 milijardus dolerių se-kantiems trimis metams.

— Japonijoje areštuota 519 komunistų už antivalstybinę veiklą ir sabotažo veiksmus.

— Anglijos parlamentas priėmė įstatymą, kuriuo suvalstybinama visa plieno pramonė Anglijoje. Už įstatymą balsavo 308 (Darbo Partijos atstovai), prieš 298 (konservatoriai).

— Buvęs Čekoslovakijos užs. reik. ministeris, žymus komunistų partijos pareigūnas, Dr. Vladimir Clementis pabėgo į Vakarus.

— Navadoj, JAV-bėse, visą savaitę vyko atominių ginklų bandymai. Sprogimai buvę tokie galingi, kad iautėsi už 700 mylių.

— Australijos vyriausybė paskelbė, kad DP imigrantai tam tikromis sąlygomis gali stoti į Australijos kariuomenę.

— Numatoma, kad pasirašius taikos sutartį su Japonija (sutar-tis numatoma netrukus pasirašyti), JAV-bės padidins savo kariuomenės skaičių Japonijoje.

Paraginkite savo draugą ar pažįstamą, kad užsiprenumeruotų AUSTRALIJOS LIETUVI

MUSU MAZIESIEMS

Redaguoja Teta Rūta

Nemunas

(Tąsa iš AL 3/63 Nr.)

Iš rytų pasigirsta smagi daina. Dar Nemunas tik rengiasi pasiteirauti kas ten, kai pajunta šaltą pūks telėjimą, ir dainininkas įsilieja jo šonam.

— Tai tau dzyvai! Kap aš cionai dabar pakliuvau? — stebisi jaunasai akiplėša. — Bene būsi cik Nemunas?

— Aš tai Nemunas, — atsako paklaustasis įsiziėdęs. Pirmą kartą taip nepagarbiai su juo elgiamasi — Bet iš kur tu toks nenuorama?

— Aš vardu Merkys. Ir atbėgau, kaip matai, iš rytų. Tai toks keistas kraštas, kad negali išlaikyti nedainavęs. Tai aš bedainuodamas ir nepamaciau, kap in tavi inpuoliau, dėde Nemunai. Na, suk greičiau in vakarus, ko cia styplinėji vietoj, — ragina Merkys.

Ne, tokio akiplėšos Nemunas dar nėra matęs. Bet jaunuolio nuotaika jį taip užvaldo, kad jis ir nepasijunta kaip pasuka į vakarus. Bet greit atsikvošį ir ima vėl plaukti į šiaurę. Tikrai, jam nėra ko eiti į vakarus — ten ir be jo vandens užtenka — ežerai, pelkės ir upeliai tik pinasi su saulėtom kalvelėm.

Vakaras yra atėjęs kai Nemunas plaukia per mišką ir klausosi paukščių giesmių. Jo vanduo raudonas nuo besileidžiančios saulės, bet senos baltojo paukščio akys vėl mato ateitį:

— Kraujas, Nemune... Menkai ginkluoti tavo žmonės, ir jie ginasi nuo daug gausesnio priešo... Per tave pertiestas tiltas dunda... Kažkas joja... Krenta... Ak, Nemune, kiek kraujo... Bet ant krauju apšlakstytos žemės stotasi gražus miestas — Alytus...

Daug dienų nubėga į praeitį, ir vėl dangus žeruoja vakaro spinduliuos.

— Matau ugnį, — kalba baltoji varna, — viskas dega... Ak, Pilėnų žmonės pasirinko mirtį, ne vergiją. Ir ateities kartoms Pūnios piliakalnis bylos praėjusių laikų legendą.

Nemunui darosi neįtikėtina. Norėdamas nusikratyti tą sunkų įspūdį, jis nutaria niekur tuo tarpu neplaukti, o čia pat vietoje pasisukinėti. Jis sukinėjasi po miškus, išrausią kalvas, pasigroži plačiomis lygumomis. Jis priima glėbėti Peršėkės upelę, plačiu mostu apsisuka Prienių miškuose ir ima plaukti pietryčių kryptimi. Jis turi laiko ir nori truputį pailsėti ir pašposauti. Jis išsirenka vieną pakriaušę ir jos krantus tol plauna, kol ji pasidaro visai stati. Jis taškosi ir taškosi, kol pačiame pakriaušės vidury pasidaro iškišulys su skylė apačioj. Nemunas juokiasi ir kalbina savo palydovę:

— Žiūrėk, kokį pečių padariau ateities kartoms!

— Veltui tik laiką gaišini... Kas gi ten užlips?

— Ožkos... — nusijuokia Nemunas, bet staiga jam pačiam visas tas darbas pasirodo toks beprasmiškas, kad jis nė neatsigrįždamas stumiasi pirmyn. Staiga jis staptelia.

— Ei, gi ten pietuose nė kiek nemažesnė upė už mane, — stebisi Nemunas, — įdomu, kuo ji vardu. Jis jau nori siųsti pasiuntinius pasiklausti upės vardo, bet baltoji varna jį sulaiko:

— Ar jau savęs nepažįsti? Rangėsis, rangėsis gal 50 kilometrų vėl sugrįžai vos keliais kilometrais nutolęs nuo savęs. Gėda per amžius! Nė viena rimta upė taip nedaro.

Nemunui taip gėda, kad jis plaukia į šiaurę ir verkia. Nemunas verkia sūriomis ašaromis. Jis visas kūkčioja, ir baltajai paukštei jo pagailsta.

— Nenusimink. Aš matau žmones, kurie prakas žemes ir leis tavo vandeniui tekėti trumpiausiu keliu. Aš matau, kaip jie džiaugiasi smarkiu vandens kritimu ir dėkoja tau už Birštono kilpą.

Nemunas nusišluosto ašaras. Ir kaip tik laiku, nes atbėgęs upeliūkštis prašosi priimamas keliauti drauge.

— Kuo tu vardu, mažyti? — klausia Nemunas.
(Bus daugiau)

UŽDAVINIŲ KONKURSAS

Pradedant šiuo AL numeriu skelbiame uždavinių konkursą, kuris tęsis 12 savaitių (per šešis numerius). Konkurso sąlygos tokios:

1) Konkurse gali dalyvauti visi AL skaitytojai iki 14 metų amžiaus.

2) Atsakymai vertinami taškais.

3) Atsakymus reikia siųsti ne vėliau kaip 10 dienų po kiekvieno AL numerio išleidimo. Išsiuntimo data laikoma ta, kuri bus ant pašto antspaudos.

4) Atsakymuose žymėti vardą, pavardę, adresą ir amžių.

5) Konkurso laimėtojams bus skiriamos dvi premijos knygomis. Viena premija bus vaikams iki 11 metų amžiaus, antra — nuo 11 iki 14 metų.

6) Konkurse galima dalyvauti ir pačiam sugalvojant uždavinius. Už tinkamą uždavinį bus užskaityta tiek taškų, kiek jis bus įvertintas ir bus skelbiama siuntėjo pavardė.

P a s t a b a: tuo tarpu negalime spausdinti kryžiažodžių ir rebusų.

7) Atsakymus siųsti šiuo adresu: **Tetai Rūtai, c/o Australijos Lietuvis, 35 Cator St. Hindmarsh, Adelaide, S. A.**

8) Uždavinių atsakymai skelbiami artimiausiame AL numeryje.

Uždavinys Nr. 1

(vert. 2 taškais)

Į visos Lietuvos apskričių viršininkų suvažiavimą punktualiai atvyko šie ponai: **Sanuka, Lytusa, R. Taika, Enuta, Livunis, Ida Kėpla, I. Žilbra, Iza-sara, Ginterka.**

a) Kurių apskričių viršininkai jie buvo?

b) Kurių apskričių viršininkai pavėlavo? (dar 3 t.)

Uždavinys Nr. 2

(vert. 2 taškais)

Kuria raide prasideda tik vieno miestelio vardas Lietuvoje? Kaip jis vadinasi ir kur jis yra?

M E S AUSTRALIJOJE. ZUVO LIETUVIS

Vasario 4 d. motociklo katastrofoj sunkiai sužeistas Stasys Kulišauskas nugabentas į ligoninę mirė vasario 6 d. Su juo važiuojo lenkas, kuris vairavo motociklą, buvo užmuštas vietoje.

Kulišauskas paliko mūliūduosią žmoną ir dukrelę.

MUSŲ SKAITYTOJAMS

Jau buvome AL 1 Nr. pranešę, kad 1950 metų prenumeratoriams bus išsiųstas tik tas 1-mas numeris, gi sekantieji numeriai galės būti išsiųsti tik užsisakiusiems A. L. 1951 metams.

Vienas iš mūsų skaitytojų rašo, esą toks metodas peržiūrus, esą galima būtų skaitytojams pasitikėti ir jie atsietis už laikraštį kad ir vėliau.

Turime pabrėžti, kad reikalas nėra apie pasitikėjimą (už 1950 metus mums atsietis visi iki vieno skaitytojo, taigi, kaip matote, nepasitikėjimui pagrindo visai nėra) bet apie techniška prenumeratorių reikalų sutvarkymą. Mūsų laikraščio administracija yra minimali (dėl mažo prenumeratorių skaičiaus) ir dėl to mes negalime leisti į didelį susirašinėjimą su skaitytojais, siuntinėti jiems pranešimus ir t. t. Mes puikiai suprantame, kad kai kuriems skaitytojams taip pat yra nepatoguinių laikraštį užsakant, bet, negalint išsiųsti tuoj pat pinigų, pakanka parašyti bent laišką ar atviruką, kad norite AL prenumeruoti 1951 metais ir laikraštis bus siuntinėjamas.

Antra vertus, kai mes pradedaime neprašyti siuntinėti laikraštį, tai gauname laiškus su tokiais išsireikšimais: "...jeigu aš neprašiau Jūsų laikraštį siuntinėti, tai prašau man ir nesiųsti, nes aš sugebu pats laikraštį pasirinkti ir jį užsakyti."

Taigi, mūsų malonius skaitytojus labai atsiprašome, kad taip turime elgtis, bet neturime kitos išeities. Prašome įeiti ir į mūsų padėtį ir perdaug nekaltinti.

AL Administracija

Mūsų spaustuvės atidarymo momentas (I. 6 d.): C. Petrikas perkpa tautinių spalvų juostelę.

LAIKRAŠČIO ILIUSTRAVIMAS

Visi norime, kad AL būtų gražiai iliustruotas mūsų gyvenimo Australijoje ar iš Tėvynės vaizdais. Tačiau iliustravimas yra labai brangus ir mums sunkiai pakeliamas dėl mažo prenumeratorių skaičiaus. Pavyzdžiui, tilpusi šių metų AL 1 Nr. 4 psl. iliustracija kainavo £ 1.5 0. Taigi, Leidykla daug iliustruoti negali. Tačiau mes kviečiame tautiečius talcos būdu nugalėti ir šį sunkumą. Mes norėtume gauti nuotraukų lietuvių gyvenimo Australijoje: chorų, tautinių šokių, sportininkų įdomesnių subuvimų ir t. t. ir jomis iliustruoti laikraštį, tačiau tokiais atvejais prašome sudėti po vieną kitą šilingą reikalingą pinigų sumą klišeui pagaminti. Maža kliše kainuoja 14-16 šil., vidutinė £1 — 1.10.0, didelė £2—3. Tokiu būdu padarytume laikraštį ne tik įdomų, bet gražų ir įvairų.

Mūsų australiškoms nuotraukoms anglų skyriuje klišes nemo kamai davė viena spaustuvė, kad

anglų skyrius būtų įdomesnis ir įvairesnis.

Bendromis jėgomis pasistenkime, kad ir lietuvių skyrius taptų įvairus ir įdomus.

Gaunamos iš skaitytojų aukos taip pat eina laikraščio iliustravimui.

PASKOLAS PERVEDA Į AUKAS

Vis daugiau tautiečių, paskolos davėjų, savo paskolą perveda į auką spaustuvės tolimesniam tobulinimui ir stiprinimui.

Savo paskolą perveda į auką šie mūsų bičiuliai:

Simas Jokūbaitis (W. A.) — £5
A. G. (Adelaide) — £5
Sim. Povilaitis (Adelaide) — £2
G. Žemkalnis (Sale, Vic.) — £1
Liudas Jaronis (Woomera) — £2

Visiems rėmėjams nuoširdžiai dėkojame.

AL LEIDYKLA

SUNKU GAUTI POPIERIAUS

Pastaruoju laiku labai pasunkėjo gauti popieriaus laikraščiu, o taip pat kainos pakilo. Popieriaus pardavėjai visai nenori priimti net užsakymų, nes popieriaus importas iš užsienių labai sumažėjo dėl pasiruošimo karui. Sunkumai palietė ne tik Australiją, bet ir apskritai visas valstybes.

A U S T R A L I J A

AUSTRALIJA ŪKIŠKOS KRIZĖS IŠVAKARĖSE

Didelė ūkio krizė grėsia Australijos pramonei, tik ne dėl pasaulinės konjunktūros, bet dėl streikų.

— 22.000 angliakasių pradeda kas savaitę streikuoti po vieną dieną, kas reiškia kas savaitę netekti 60.000 tonų anglies;

— Geležies pramonės darbininkai taip pat nedirbs kas savaitę po vieną dieną;

— Uostų darbininkai nutarė nedirbti viršvalandžių, dėl ko mūkenčia laivų pakrovimas ir iškrovimas;

— Jūrininkų unija nutarė kai kurių laivų nekrauti.

Visoms šioms unijoms vadovauja komunistai ir, kaip pareiškė Darbo Ministeris Mr. Holt, streikai vyksta pagal Kominformo įsakymą, kad būtų trukdomas pasiruošimas gynybai prieš komunizmo agresiją

Esant tokioms aiškoms aplin-kybėms stebėtis tenka, kad vyriausybė neturi galios sutvarkyti kelių šimtų komunistų, dirbančių svetimos valstybės naudai.

PROJEKTUOJAMA AUSTRALIJOS — JAV GYNYBOS SĄJUNGA.

Spaudos žiniomis, Australijos vyriausybė padarė formalų pasiūlymą sudaryti karinę sąjungą su JAV-bėmis.

Australijos ir JAV santykiai praėjusio karo metu buvo ypatingai glaudūs, bet jie tampa dar glaudesni dabar daugeliu atžvilgių.

Gynybos sutarties sudarymas dar labiau suartintų Australiją su JAV-bėmis ir atitolintų nuo Britanijos. Kaip pareiškė Australijos užs. reik. ministeris, tokia sąjunga gali būti sudaryta laike vienu metų.

U Ž S I E N I S

Mr. ATTLEE KVIEČIA BRITANIJĄ AUKOTIS

Britanijos min. pirm. Mr. Attlee kalbėdamas Forest Hill'e, Londone, sausio 26 dieną, pareiškė, kad Britanija ir toliau neatsisakys nuo pastangų suvesti JAV, Prancūziją ir Sov. Rusiją prie bendro stalo svarstyti pasaulio problemas. Bet Vakarai turi pradėti nuo tvirto savo užnugario.

Min. pirmininkas nurodė, kad išsprendimas daugelio problemų nėra negalimas taikiu būdu, tačiau Rusijos veikla rodo į grėsiantį pavojų, kurį sutikti demokratijos nėra pakankamai pasiruošusios.

Rytų Vokietijoje, pareiškė jis, Rusija sukūrė stiprias militarines jėgas, tuo tarpu Maskva griežtai protestuoja, kad Vakarų Vokietija nėra paliekama apsoliučiai bejėgė apsiginti nuo Rusijos agresijos.

Rusija, Mr. Attlee žodžiais, turinti 175 divizijas aktyvioj tarnyboj, 25.000 tankų, 20.000 lėktuvų ir didžiausią pasaulyje povandeninį laivyną, nors jai niekas negrasina.

"Neišvengiamai mes turime priėmti išvadą, kad Rusija visai nenori taikos. Rusija ir toliau palaiko rūpestį keliančią politiką."

Mr. Attlee pastebėjo, kad dabar tiniai Rusijos valdovai yra tęsė-

jai carų imperielistinės politikos, ir Stalinas čia turi daug daugiau pasisekimo, negu bet kuris caras galėjo sapnuoti.

"Daily Mail" pastebi, kad ši Mr. Attlee kalba yra pati išmintin-giausia, kokią jis bet kada yra pasakęs. Taip manome ir mes.

KINIJA PRIPAŽINTA AGRESORIUM

Jungtinių Tautų Politinis Komitetas, po gana ilgai trukusių diskusijų beieškant taikos formulės, pagaliau priėmė nutarimą, pagal kurį Kom. Kinija pripažinta agresorium Korėjoje. Už šį nutarimą balsavo 44 tautos, septynios buvo prieš ir 8 susilaikė.

Ši Politinio Komiteto nutarimą tokia pat balsų dauguma patvirtino ir Generalinis Susirinkimas.

Pažymėtina, kad Indija ir Burma (Kinijos kaimynai) balsavo prieš, prisidedami prie Sovietų bloko.

Pripažinus Kiniją agresorium, dabar bus svarstomas klausimas, kokių sankcijų bus reikalinga imtis prieš Kiniją.

Indijos atstovas prie Jungtinių Tautų, kuris darė didžiausias pastangas "sutaikyti" Kiniją su J. Tautomis, paskelbus Kiniją agresorium, pareiškė, kad jo tolimesnės pastangos jau nereikalingos, nes trečiasis pasaulinis karas jau prasideda.

Kom. Kinijos min. pirmininkas Chou En-lai vasario 3 d., atsakydamas į JT sprendimą, pareiškė, kad jis, sprendimas, galutinai palaidojo viltį išspręsti Korėjos konfliktą taikiu būdu pagal Kinijos pasiūlytą planą.

JAV-bėse šia prąga buvo pareikšta, kad į jo kalbą neverta net dėmesio kreipti.

KARAS KORĖJOJE

Jungtinių Tautų armija vėl veržiasi pirmyn. Viena po kitos komunistų gynybos linijos sudaužomos. Nepaprastai smarkūs artilerijos ir aviacijos bombardavimai naikina visus komunistų įtvirtinimus ir gyvąją jėgą. Prysakiniai JT daliniai jau pasiekė Seoulio priemiesčius. Nors kiniečiai kovoja labai atkakliai, bet jie pilna žodžio prasme sunaikinami sąjungininkų ugnies.

BADAS KINIJOJE

Sausros, skėriai ir apskritai ne-

derlius praėjusiais metais atnešė badą milijonams Kinijos gyventojų. Ministerio pirmininko pavaduotojas pranešė, kad apie 4 mil. žmonių jau mirė badu ir apie 7 milijonams grėsia tokia pat mirtis.

Kadangi Kinijos komunistų vadai, diriguojami iš Maskvos, ruošiasi karui, tai tragiška būklė dar didėja.

JAV AVIACIJOS BAZES

Iš Paryžiaus pranešama, kad tarp JAV ir Prancūzijos pasirašyta sutartis, pagal kurią JAV-bės gauna penkias aviacijos bazes Maroke.

Tuo būdu JAV-bių aviacijos bazės apsupa Sov. Rusiją iš visų pusių. JAV-bių aviacija turi bazes šiose vietose: Japonijoje, Formozoj, Filipinuose, Islandijoje, Anglijoj ir dabar Maroke (Arikoj).

Šiose bazėse stovės lengvieji ir vidutinio tipo bombonešiai, gi patys sunkieji — atominių bombų nešėjai — stovės JAV-bėse, iš kur skris bombarduoti Rusijos centrus.

BRITŲ GYNYBOS PLANAS

Sausio 29 d. paskelbtas Britanijos gynybos planas, siekias 4,7 milijardus svarų per 3 metus.

Pagal planą numatoma tuoj pat pradėti šaukimą kai kurių kategorijų atsarginių papildomam apmokymui. Šaukimas palies apie 235.000 laivyno, armijos ir aviacijos atsarginių. Priklausomai nuo padėties reikalavimų šaukiamųjų skaičius gali būti tuoj pat padidintas.

Mr. Churchill ta proga pareiškė, kad visa tai esą puiku, tik viskas daroma per daug lėtu tempu ir neenergingai.

JAV-bių spauda šį Britų gynybos planą sutiko gana palankiai.

TITOIZMAS ITALIJOJE

Italijos komunistų vadas Togliatti skubiai grįžta iš Maskvos po pasikalbėjimo su Stainu apie priemones, kurių reikia imtis kovoje su besiplečiančiu "titoizmu" šiaurės Italijos komunistų eilėse.

Du žymūs Italijos komunistų vadai, Valdo Magnani ir Aldo Cuccchi, išstojo iš komunistų partijos ir paprašė vyriausybės apsaugos. Abu pareiškė, kad komunistų partija turėtų tvirtai pa-

Zinių tąsa 12 psl.)

VISI ADELAIDES LIETUVIAI, DALYVAUKIME VASARIO 16-os DIENOS LIETUVIŠKAME KONCERTE IR VASARIO 18-tą DIENĄ IŠKILMINGAME MINĖJIME.

Kaip bažnyčia, taip ir mūsų Tauta turi savo brangių švenčių. Didžiausia iš jų tai Vasario 16-toji. Šią šventę mūsų džiaugsmas jungsis kartu su liūdesiu. Ją šves lietuviai visame pasaulyje, nuo Vorkutos iki Ugnies Žemės. Jei-gu ten priešas neleidžia mūsų broliams pademonstruoti savo patriotinių jausmų, tai mes, gyvendami laisvame pasaulyje, turime atlikti ir už juos. Šioje šventėje savo mintyse būsime kartu su jais. Kieno viltys į Nepriklausomą Lietuvą ima blėsti, čia ras sustiprinimo.

Pakartotinai primename, kad vasario 16 d. 8 v. vak. Town Hall (miesto rotušės salėje) įvyks di-

delis lietuviškas koncertas su visiškai nauja muzikinių ir tautinių šokių programa.

Žinant, kiek daug triūso, po sunkaus kasdieninio darbo, įdėjo mūsų menininkai Vasario 16-tos didžiuliam koncertui suruošti, tenebūna Adelaidėje ir jos apylinkėse nei vieno lietuviuo, kuris į šį koncertą neatsilankytų. Kadangi salė yra puošni ir turi apie 1200 sėdimų vietų, todėl prašome tautiečius atsivesti savo draugus nes vietos visiems pakaks.

V a s a r i o 18 d. (sekmadienį), Vasario 16-tos proga, pamaldos už Tėvynę įvyks šv. Juozapo bažnyčioje, įprastu laiku, bet ne Katedroje, kaip buvo skelbta pra-citame AL numeryje.

Tą pat vakarą 7 val. vak. šv. Ksavero salėje, Wakefield St., įvyks iškilmingas Vasario 16-tos minėjimas-akademija ir meninė dalis, tik lietuviams.

ALB Adelaidės Apyl. Valdyba

D Ē M E S I O !

Pranešama, kad visi, kuriems reikalinga daryti vertimus, tvirtinti dokumentus, klausiti patarimo teisiniuose reikaluose, darbo neaiškumų bet kokiose problemose kreipiasi į

NEW AUSTRALIAN CONSULTING BUREAU

342a King William Street
Tel.: Central 1243

Mes kalbame visomis Europos kalbomis ir galime jums visuose reikaluose pasitarnauti. Esame taip pat Imigracijos Departamentu agentai.

JUOZUI BUDREVIČIUI

ir jo šeimai, skaudžiai liūdin-tiems dėl mylimos dukrelės Reginos

mirties, reiškiamo širdingiausia užuojautą ir kartu liūdimę

S. ir R. Šmidtai
Mt. Magnet, W. A.

Decorated LEATHER GOODS

Camp St., Beechworth, Vic.
gamina aukščiausios rūšies lietuviško stiliaus odos dirbinius

Visuose reikaluose Jums padeda

JUOZO ŽUKAUSKO

KALBINĖ — TEISINĖ — INFORMACINĖ — PAGALBA

Dokumentų vertimai ir jų tvirtinimas. — Visų rūšių raštai angliškai — Visokiariopa informacija. — Kalbinė pagalba įstaigose. — Tarpininkavimas perkant ar parduodant nuosavybę
Atsakymai į klausimus. + Pasitarnaujama ir korespondenciniu būdu.

Kreiptis:

Kasdien 2—5 val. p. p. ir šeštadieniais 10—1 val. —
706 Manchester Unity Building
185 Elizabeth St.
Sydney Tel.: M4878

Kasdien 6—8 val. vak. —
10 Peel St.,
Kirribilli,
Sydney Tel.: XB4312

Korespondencijai adresas: Box 58, Milson's Point P.O., Sydney

KREPŠININKŲ ŽINIAI -

Prie Lietuvių Sporto Klubo Vyties yra sudarytas krepšinio komitetas, kurį sudaro Riauba, Janavičius ir I ir II komandų kapitonai.

Šiais metais O. B. I. salėje krepšinio treniruotės vyksta pirmadieniais 5—7 val. vakare ir šeštadieniais 12—2 val. Visi krepšininkai renkasi virš paminėtomis dienomis treniruotėms.

Krepšininkai turi užpildyti registracijos blankus pas J. Riaubą šeštadieniais O. B. I. salėje 12—2 val. Blankų užpildymas baigiasi vasario 24 d.

Š. m. vasario 12 d. bus metinis Krepšinio Sąjungos susirinkimas YMCA salėje 8 val. vak. Norintieji gali atvykti.

Krepšinio Komitetas

DĖMESIO !

Kovo 4 d. vyr. sk-tai-ės Lietuvių parapijos salėje rengia KAZIUKO MUGĘ

Nepraleiskite progos įsigyti lietuviškų "barankų", aplankyti parodą, loteriją ir t. t.

Įeinant aukojama.

PRAŠAU ATSILIEPTI !

Aleksas Matikalas ir A. Sunkumaitis. Kas žinotų jų adresus prašau pranešti. Paieško: Bruno Šepkus, Wittenoom Gorge, W. A.

AUSTRALIJOS LIETUVIS

redaguojamas Redakcinės Kolegijos. Ats. redaktorius Jurgis Glušauskas. LEIDĖJAS — Australijos Lietuvio Leidykla. Raštus Redakcija taisy ir trumpina savo nuožiūra. Honorarai mokami tik iš anksto susitarus. PRENUMERATA: metams 28 šil., pusei metų 14 šil., 3 mėn. 8 šil. Užsienin kaina ta pati. Atskiras numeris 1/4. SKELBIMAI: 2 pensai už žodį. Už skelbimų turinį Redakcija neatsako.

Adresas:

AUSTRALIJOS LIETUVIS
35 Cator St. Hindmarsh,
ADELAIDE, S. A.

The Australian Lithuanian, the Lithuanian fortnightly. Autho-rised Jurgis Glušauskas.

Printed by Australijos Lietuvis Publ. Co., 35 Cator St. Hind-marsh, S. A.